

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sigortacılık sektörü: türk sigorta sektörü üzerine bir değerlendirme¹

Faruk AKIN*
Nalan ECE**

Özet

Gelişmiş ülkelerde finansal piyasaların en önemli yapı taşlarından biri olan sigortacılık sektörü, gelişmekte olan ülkelerin de en dinamik sektörlerinden biridir. Gelişmiş ülkelerin aksine gelişmekte olan ülkelerde sigortacılık sektörü için önemli bir potansiyel bulunmaktadır. Bu çalışmada, seçilmiş gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sigortacılık sektörünün dünya sigorta piyasası içerisindeki durumu çeşitli kriterler açısından ortaya konulacaktır. Çalışmada ayrıca Türk sigorta sektörünün yıllar itibariyle gelişimine yer verilerek, sektör ile ilgili değerlendirmede bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler : Sigortacılık, Sigorta Endüstrisi, Gelişmiş Ülkeler, Gelişmekte Olan Ülkeler

Insurance Sector in Developed and Developing Countries: An Assesment on Turkish Insurance Sector

Abstract

Insurance sector, one of the most important building blocks of financial markets in developed countries, is also one of the most dynamic sectors in developing countries. In contrast to developed countries, developing countries have great potential for the insurance industry. In this study, the position of the insurance sector of selected developed and developing countries in the world insurance market will be stated in terms of various criteria. However, the development of the Turkish insurance sector over the years will be presented and it will also be made an evaluation about the sector.

Key Words: Insurance, Insurance Industry, Developed Countries, Developing Countries

¹ 18. Sayıda ki Teknik Bir Hata Nedeniyle bu sayıda tekrar basılmıştır.

* Öğr.Gör.Dr., Bilecik Üniversitesi Bozüyük Meslek Yüksekokulu, faruk.akin@bilecik.edu.tr

** Dr., nalanece@gmail.com

Giriş

Sigorta, aynı türden tehlikeye maruz kalan bireylerin, belirli bir miktar para ödemesi yoluyla toplanan tutarın, sadece o tehlikenin gerçekleşmesi sonucu fiilen zarara uğrayanların zararını karşılamak amacıyla kullanıldığı, bir risk transfer sistemi şeklinde ifade edilir. Sigorta, sosyal, ekonomik ve siyasi alanlarla birlikte alt yapısı sağlam, istikrarı sağlamış olan gelişmiş ülkelerde özellikle ekonomik faaliyetlerin yürütülmesinde hiç şüphesiz büyük öneme sahiptir. Finansal açıdan sigortacılığın temel fonksiyonu girişim riskini minimum kılmaktır (Berk, 2001, 4). Sigorta sistemi ile birimlerin karşılaştıkları rizikolar, birden fazla birim tarafından paylaşılmakta ve bu sistemle de birimlerin tek başına altından kalkamayacakları yükler hafifletilmiş olmaktadır (Karaman, 2010, 7).

Sigortacılık; topluma ve ekonomiye, ekonomik kalkınma ve ekonomik büyümeye katkıda bulunmak, firmaların finansal açıdan sağlam yapıda olmalarını, asıl işlevlerine yoğunlaşmalarını sağlamak ve önemli bir risk transfer aracı olmak gibi çeşitli yararlar sağlamaktadır (Oksay ve Özşar, 2006, 9-11). Sigortacılık sektörünü cazip kılan en önemli fonksiyonu, fon yaratmak ve yaratılan fonları çeşitli yatırım enstrümanları vasıtasıyla ekonomiye kazandırmaktadır. Sigortacılık faaliyetleri sayesinde biriken büyük montanlı fonlar, günümüzde gelişmiş ülkelerin kalkınmalarında dinamik bir rol oynamıştır. Kalkınma hızı ile sermaye birikimi arasındaki ilişkiden kaynaklanan bu dinamik rol sayesinde, ekonomik büyümenin yarattığı parasal büyüme yatırımlara kanalize edilmektedir (Akbulak ve Akbulak, 2005, 880).

Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, kalkınma, gelişme ve büyüme çabalarında, sigorta sektörünün öncelikli olarak ele alındığı, sektörün büyüme hızının ülke ekonomik büyüme hızından çok yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gelişen ülkelerde hanehalkı tasarrufları içinde en büyük bölümün çoğu kez sigorta tasarrufları olduğu belirlenmiştir. Sigorta sektörünün sosyo-ekonomik yapıyı, yatırımlara kaynak sağlayarak ve girişimci sayısının artmasına yol açması olumlu bir gelişmedir (Uğurlu, 2009, 18).

Türkiye'de son yıllarda yapılan düzenlemelerle, 2008 yılında sigortacılık sektörünün prim üretimi 11,7 milyar TL'ye, aktif büyüklüğü ise 26,4 milyar TL'ye ulaşmış, sektörün sermaye ve risk yönetim kapasitesi önemli ölçüde güçlendirilmiştir. Bu sayede şoklara karşı dayanıklı hale gelen sektör finansal krize güçlü bir konumda girmiştir. Bu süreçte sektörde daha sağlıklı bir rekabet ortamı oluşturulurken, hizmetin kalitesi de belirgin bir şekilde artmıştır (Babacan, 2010).

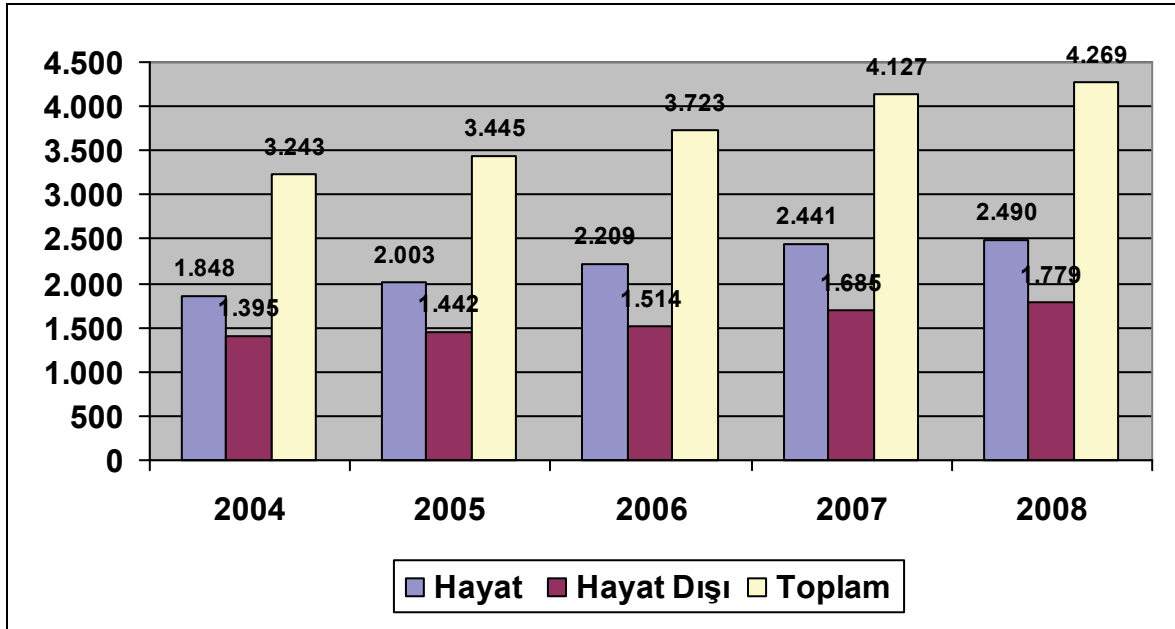
Makalenin amacı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sigorta sektörünün gelişimini ortaya koyarak Türk sigorta sektörünün dünya sigortacılık sektörü içerisindeki konumunu değerlendirmektir. Bu amaçla öncelikle çalışmamızın birinci kısmında sigorta sektörünün dünyadaki gelişimi ele alınmış, bunu takiben gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sigortacılık sektörü çeşitli verilerle irdelenerek, sigortacılık sektörünün gelişimi ele alınmıştır. Çalışmada son olarak Türk sigorta sektörünün gelişimi; 1. Türk sigorta sektörünün varlık toplamı ve finans sektörü içerisindeki payı, 2. Türk sigorta sektöründe şirket sayısı ve istihdam kapasitesi, 3. Türk sigorta sektöründe teminat toplamı 4. Türk sigorta sektöründe prim üretimi ve 5. Türk sigorta sektöründe kişi başına prim üretimi ile ele alınmıştır.

Dünyada Sigorta Sektörünün Gelişimi

Dünyada toplam prim büyüklüğü 2008 yılı sonu itibariyle küresel krizinde etkisiyle reel bazda % 2 düşüş göstererek 4.269 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Toplam prim üretiminin 3.750 milyar dolarlık kısmı gelişmiş ülkelerde üretilirken sigorta bilincinin yeterince gelişmediği gelişmekte olan

ülkelerde bu miktar 512 milyar dolarda kalmıştır. Ancak primler bir önceki yıla göre gelişmekte olan ülkelerde % 3,4 azalırken gelişmekte olan ülkelerde artış oranı % 11'e varmaktadır. Amerika kıtasında reel primler bir önceki yıla göre % 2,4 azalırken, Avrupa'da düşüş % 6,2'yi bulmaktadır. Özellikle gelişmiş ülkelerdeki prim düşüşleri nedeniyle dünya sigorta piyasasının 2008 yılında bir önceki yıla kıyasla daha kötü bir performans sergilediği görülmektedir (TSRSB, www.tsrsb.org.tr). 2004 yılında 3.243 milyar dolar olan dünya toplam prim üretiminin 1.848 milyar doları hayat branşında 1.395 milyar doları ise hayat dışı branşlarda sağlanmıştır. 2006 yılında 480 milyar dolarlık artışla 3.723 milyar dolara ulaşan toplam prim üretiminin 2.209 milyar doları hayat branşında 1.514 milyar doları ise hayat dışı branşlarda sağlanmıştır. 2008 yılında ise dünya toplam prim üretiminin 2006 yılına göre 546 milyar dolarlık artışla 4.269 milyar dolara ulaştığı görülmektedir. 4.269 milyar dolarlık prim üretiminin 2.490 milyar doları hayat branşında 1.779 milyar doları ise hayat dışı branşlarda sağlanmıştır. Grafik 1'de dünyada toplam prim üretimi yıllar itibariyle gösterilmiştir.

Grafik 1: Dünyada Toplam Prim Üretimi (Milyar \$)

Kaynak : Swiss Re, Sigma No3/2009 : World Insurance in 2009,2008,2007,2006,2005

Toplam prim büyüklüğü bir önceki yıla göre gerilemekle birlikte dünya prim üretiminin % 41'ini gerçekleştiren Avrupa kıtası ilk sırada yer almaya devam ederken Avrupa kıtasını % 34 ile Amerika kıtası, % 22 ile Asya kıtası ve % 3 ile Afrika kıtası takip etmektedir.

2008 yılı sonunda dünyada primlerin GSYİH'ya oranı % 7.07'dir. Gelişmiş ülkelerde prim üretiminin GSYİH'ya oranı % 8,81 olarak gerçekleşirken aynı oran yükselen ve gelişmekte olan ekonomilerde % 2,72'dir. Primlerin GSYİH'ya oranının en yüksek olduğu ülke % 16,2 ile Tayvan olup bu ülkeyi İngiltere, Hollanda ve Güney Afrika takip etmektedir.

2008 yılında dünyada kişi başına düşen prim üretimi büyüklüğü ortalaması 621 dolardan 634 dolara yükselmiştir. Bu miktar gelişmiş ülkelerde 3.655 dolar iken, gelişmekte olan ülkeler 89 dolardır. Dünyada kişi başına düşen en yüksek prim üretimini gerçekleştiren ülke 6.857 dolarla İngiltere'dir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sigortacılık sektörü: türk sigorta sektörü üzerine bir değerlendirme

Bu ülkeyi 6.849 dolarla Hollanda ve 6.379 dolarla İsviçre takip etmektedir. Tablo 1’de 2008 yılında dünya sigorta sektörünün genel görünümüne yer verilmiştir.

Tablo 1 : Dünya Sigorta Sektörü – 2008

	Prim Üretimi (Milyar \$)	2007 Yılına Göre Reel Prim Artışı (%)	Dünyadaki Payı (%)	Primlerin GSYİH’ya Oranı (%)	Kişi Başına Düşen Prim (\$)
Amerika	1.450	-2.4	33.98	7.29	1.552
Avrupa	1.753	-6.2	41.06	7.46	2.043
Asya	933	6.6	21.86	5.95	234
Avustralya	77	8.6	1.82	7.02	2.272
Afrika	54	4.9	1.28	3.57	56
Dünya	4.269	-2.0	100	7.07	634
Sanayileşmiş Ülkeler	3.756	-3.4	87.99	8.81	3.655
Gelişmekte olan Ülkeler	512	11.1	12.01	2.72	89

Kaynak : TSRSB , 2008 Yıllık Faaliyet Raporu, s.16.

27 üyeli Avrupa Birliği’nin sigorta sektörünün prim büyüklüğü 2008 yılında 1.650 milyar dolardan 1.610 milyar dolara düşmüştür. Önceki yıllarda istikrarlı büyüyen Avrupa Birliği sigorta sektörü 2008 yılında küresel ekonomik krizin de etkisiyle dolar bazında % 6,7 düşüş göstermiştir. Toplam prim üretimi dünya prim üretiminin % 37’sine denk gelmekte olup hayat branşında prim büyüklüğü ciddi bir düşüşle 998 milyar dolar, hayat-dışı branşlarda ise ufak bir artışla 618 milyar dolar olmuştur. Ülkeler bazında bakıldığında ise Avrupa Birliği’nde en yüksek prim hacmi 450 milyar dolar ile İngiltere’de görülürken bu ülkeyi sırasıyla 273 ve 243 milyar dolar ile Fransa ve Almanya takip etmektedir. Polonya’da prim büyüklüğü büyük artışla 24 milyar dolar, Macaristan’da ise reel bazda düşüş göstererek 5 milyar dolar olmuştur. Avrupa Birliği’nde kişi başına düşen prim üretimi 3.061 dolar olurken, Avrupa Birliği 15 ülkelerinde bu ortalama 3.726 dolara çıkmaktadır. Avrupa Birliği üyesi ülkelerden İngiltere’de 6.858 dolar kişi başı prim üretimi gerçekleşirken, bu miktar Hollanda’da 6.850, Fransa’da 4.131 dolar olup yeni üyelerden Polonya’da 643, Macaristan’da 501 dolardır. 2008 yılında Avrupa Birliği sigorta sektörünün GSYİH içindeki payı % 8,3’e gerilemiştir (TSRSB, www.tsrbsb.org.tr).

Gelişmiş ülkelerde sigortacılık sektörünün doyum noktasına ulaşmasına karşın, gelişmekte olan ülkelerde sigortalanabilir boş kapasite halen mevcuttur. Bu nedenden dolayı dünya sigorta hacmi gelişmekte olan ülkeler lehine değişmektedir (Çetin ve Karabay, 2009, 118). Türkiye 2008 yılında dünya prim üretiminde binde 21 payla 88 ülke arasında 36. sırada, prim üretiminin GSYİH’ya oranına göre yapılan sıralamada 76. sırada, kişi başına prim üretiminde 65. sırada yer almıştır (DPT, 2009, 103). Prim üretiminin bu kadar yetersiz kaldığı bir ortamda, Türk sigorta sektörünün sigortacılığın ikinci bir işlevi olan sermaye piyasalarının derinleşmesine katkıda bulunma fonksiyonunu gerçekleştirdiğini söylemek güçleşmektedir (Kandır, 2009, 51).

Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Sigortacılık Sektörü

Çalışmanın bu bölümünde, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sigortacılık sektörü çeşitli açılardan birlikte ele alınmıştır. Dünyadaki ülkeler çeşitli ekonomik, sosyal ve kurumsal özellikleri dikkate alınarak gelişmiş ülkeler (developed countries) ve gelişmekte olan ülkeler (developing

countries) olarak iki ana gruba ayrılırlar. Öncelikle sıklıkla karşılaştırılan bu kavramların açıkça belirtilmesi, konun daha iyi anlaşılması bakımından oldukça önemlidir.

Gelişmekte olan ülkeler; genellikle gayri safi mili hasılası düşük, nüfusu büyük ülkelerdir. Başka ifadeyle, kişi başına düşen milli gelirleri oldukça sınırlı olan bu ülkelerde yüksek boyutlardaki iç tüketim, gelirden tasarrufa ayrılan payın düşük seviyelerde kalmasına yol açmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunun ekonomileri, gelişmiş olan ülkelere kıyasla temel endüstrilerine dayanmakta, nüfusun büyük bir bölümü de tarımla uğraşmaktadır (Karaer ve Gürlük, 2003, 197). Bu bağlamda gelişmekte olan ülkeler gelişmiş ülkelerin tasarruflarına ihtiyaç duymaktadır ve gelişmekte olan ülkeler geri kalmışlıktan kurtulabilmek için yurtiçi tasarruflarını artırarak, bunları yatırımlara dönüştürmek zorundadırlar. Ancak bu ülkelerde, kişi başına düşen milli gelir miktarının düşük olmasından dolayı marjinal tasarruf eğilimleri de düşüktür.

Gelişmiş ülkeler; gayri safi mili hasılası yüksek ülkelerdir. Bu ülkelerde, kişi başına düşen milli gelir miktarının yüksek olmasından dolayı marjinal tasarruf eğilimleri de yüksektir. Gelişmiş ülkeler kendi içinde farklı gruplara ayrılmaktadırlar. Örneğin bu grupta ulusal gelir düzeyleri en yüksek olan 7 ülke “büyük gelişmiş ülkeler” veya “7’ler Grubu” diye adlandırılır. Rusya’nın katılmasıyla “8’ler Grubu” oluşur. Ayrıca Avrupa Birliği’nde ortak para birimini benimseyen 12 ülkedende “euro sahası” diye söz edilir. Diğer yandan Güney Doğu Asya’da hızlı bir gelişme gösteren dört ülke “yeni sanayileşen Asya ekonomileri” olarak adlandırılır. Güney Kore, Singapur, Tayvan ve Hong Kong’dan oluşan bu gruba “Asya Kaplanları” ismi verilir (Seyidoğlu, 2007, 11). Tablo 2’de seçilmiş gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin makro ekonomik göstergeleri (2008) yer almaktadır.

Tablo 2 : Seçilmiş Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Makro Ekonomik Göstergeleri

ÜLKELER	GSYİH (Milyar \$)	KBMG (\$)	Büyüme Oranı (%)	Enflasyon Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)	İhracat (Milyar \$)	İthalat (Milyar \$)	Nüfus (Milyon Kişi)
Gelişmiş Ülkeler								
ABD	14.441	47.439	0.4	3.8	5.8	1.281	-2.117	311
Almanya	3.673	44.728	1.2	2.8	7.4	1.498	-1.232	82
Fransa	2.866	46.037	0.3	3.2	7.9	601	-692	1337
İngiltere	2.680	43.733	0.7	3.6	5.5	466	-639	127
Japonya	4.910	38.457	-0.7	1.4	4.0	746	-708	61
Gelişmekte Olan Ülkeler								
Brezilya	1.572	8.295	5,1	5,7	7,8	197	-173	191
Çin	4.327	3.259	9,0	5,9	-----	1.434	-1.073	1.337
Endonezya	511	2.238	6,1	9,8	-----	139	-115	227
G.Afrika	276	5.684	3,1	11,5	22,9	86	-90	49
Türkiye	729	10.479	0,9	10,4	10,616	137	-187	71

Kaynak: DPT, Uluslararası Ekonomik Göstergeler 2009, www.dpt.gov.tr

Gelişmiş ülkelerde mali piyasalara fon aktaran en önemli kurumsal yatırımcılar olan, bireysel tasarrufları toplama açısından önemli işlevleri bulunan sigorta şirketleri, gelişmekte olan ülkelerde fon yaratma işlevini yerine getirememekte, mali piyasalarda etkin rol oynayamamaktadır. Bu ekonomilerde genelde görülen yüksek enflasyon, sermaye piyasasındaki kamu kesiminin ağırlığı, mali kurumlar arasında serbest rekabetin olmaması, bankaların mali piyasaların en güçlü kuruluşları olmaları, kurumsallaşmamış olan sigorta sektörünü olumsuz yönde etkilemektedir (Targan, 1994, 71).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sigortacılık sektörü: türk sigorta sektörü üzerine bir değerlendirme

Seçilmiş gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere toplam prim üretimleri incelendiğinde gelişmiş ülkelere toplam prim üretiminin gelişmekte olan ülkelere oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Buna göre Tablo 3’de toplam prim üretimi seçilmiş gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından belirtilmiştir. ABD 2008 yılındaki 1.240.643 milyon dolarlık prim üretimi ile gelişmiş ülkeler içerisinde ilk sıra yer alırken, Japonya 473.197 milyon dolar ile ikinci sırada yer almıştır. Gelişmekte olan ülkeler içerisinde Çin, 2008 yılında 140.818 milyon dolar prim üretimi gerçekleştirirken Türkiye’deki prim üretimi 8.807 milyon dolardır.

Tablo: 3 Toplam Prim Üretimi (Milyon \$)

Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008
Gelişmiş Ülkeler					
ABD	1.097.836	1.142.912	1.1170.101	1.229.668	1.240.643
Almanya	190.797	197.251	204.544	222.825	243.085
Fransa	194.624	222.220	251.164	268.900	273.007
İngiltere	294.831	300.241	418.366	463.686	450.152
Japonya	492.425	476.481	460.261	424.832	473.197
Gelişmekte Olan Ülkeler					
Brezilya	18.042	23.955	30.390	38,786	47.493
Çin	52.171	60.131	7.805	92,487	140.818
Endonezya	3.381	4.271	4.849	6,938	6.903
Güney Afrika	30.682	33.186	4.731	42.676	42.515
Türkiye	4.619	5.713	6.618	8.297	8.807

Kaynak: Swiss Re, Sigma No3/2009, World Insurance in 2009, 2008, 2007, 2006, 2005

Seçilmiş gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere kişi başına düşen prim üretimleri incelendiğinde gelişmiş ülkelere kişi başına düşen prim üretimlerinin gelişmekte olan ülkelere çok daha fazla olduğu görülmektedir. Buna göre Tablo 4’de kişi başına düşen prim üretimlerinin seçilmiş gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından gösterilmiştir. Seçilmiş gelişmiş ülkelere ABD’de 2008 yılında kişi başına düşen prim üretimi 4.078 dolar iken, İngiltere’de 6.857 dolar, Almanya’da 2.919 dolar, Fransa’da 4.131 dolar ve Japonya’da 2.043 dolardır. Gelişmekte olan ülkelere Güney Afrika’da 2008 yılında kişi başına düşen prim üretimi 870 dolar, Brezilya’da 244 dolar, Çin’de 105 dolar, Endonezya’da 29 dolar ve Türkiye’de sadece 116 dolardır.

Tablo 4 : Kişi Başına Düşen Prim Üretimi (\$)

Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008
Gelişmiş Ülkeler					
ABD	3.755	3.875	3.923	4.086	4.078
Almanya	2.286	2.310	2.436	2.662	2.919
Fransa	3.207	3.568	4.075	4.147	4.131
İngiltere	4.508	4.599	6.466	7.113	6.857
Japonya	3.874	3.746	3.589	3.319	2.043
Gelişmekte Olan Ülkeler					
Brezilya	101	128	160	202	244
Çin	40	46	53	69	105
Endonezya	15	19	38	30	29
Güney Afrika	686	714	855	878	870
Türkiye	64	78	89	110	116

Kaynak: Swiss Re, Sigma No3/2009, World Insurance in 2009, 2008, 2007, 2006, 2005

Seçilmiş gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde prim üretimlerinin GSYİH'ya oranı incelendiğinde prim üretimlerinin GSYİH'ya oranının gelişmiş ülkelerde milli gelirin daha büyük bir kısmını oluşturduğu görülmektedir. Buna göre Tablo 5'de seçilmiş gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere prim üretiminin GSYİH'ya oranı gösterilmiştir. İngiltere'de 2008 yılında prim üretiminin GSYİH'ya oranı % 15,7 iken aynı oran Japonya'da % 9,8 , Fransa'da % 9,2'dir. Seçilmiş gelişmekte olan ülkeler içerisinde Çin'de 2008 yılında prim üretiminin GSYİH'ya oranı % 3,3 iken, Güney Afrika'da % 15,3 , Brezilya'da % 3, Endonezya'da % 1,3 ve Türkiye'de ise sadece % 1,2 olduğu görülmektedir.

Tablo 5 : Prim Üretiminin GSYİH'ya Oranı

Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008
Gelişmiş Ülkeler					
ABD	9.3	9.1	8.8	8.9	8.7
Almanya	6.9	6.7	6.7	6.6	6.6
Fransa	9.5	10.2	11.0	10.3	9.2
İngiltere	12.6	12.4	16.5	15.7	15.7
Japonya	10.5	10.5	10.5	9.6	9.8
Gelişmekte Olan Ülkeler					
Brezilya	2,98	3,01	2,8	3,0	3,0
Çin	2,26	2,70	2,7	2,9	3,3
Endonezya	1,31	2,52	1,3	1,6	1,3
Güney Afrika	14,38	13,87	16,0	15,3	15,3
Türkiye	1,54	1,55	1,6	1,7	1,2

Kaynak: Swiss Re, Sigma No3/2009, World Insurance in 2009, 2008, 2007, 2006, 2005

Seçilmiş gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin dünya sigorta piyasasındaki payı incelendiğinde gelişmiş ülkelerin dünya sigorta piyasasındaki paylarının gelişmekte olan ülkelere oranla çok daha fazla olduğu görülmektedir. Tablo 6'da seçilmiş gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin dünya sigorta piyasasındaki payları belirtilmiştir. ABD, 2008 yılındaki % 29,06'lık payıyla dünya sigorta piyasasından en fazla pay alan ülke olurken, % 11,38'lik payıyla Japonya en fazla paya sahip olan ikinci ülke olmuştur. Gelişmekte olan ülkeler içerisinde Çin, 2008 yılında % 3,30'luk paya sahipken, Brezilya'nın payı % 1,11 ve Türkiye'nin payı ise sadece % 0,21'dir.

Tablo 6 : Dünya Sigorta Piyasasındaki Payı (%)

Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008
Gelişmiş Ülkeler					
ABD	33,84	33,36	31,43	30,28	29,06
Almanya	5,88	5,76	5,49	5,49	5,69
Fransa	6,00	6,49	6,75	6,62	6,39
İngiltere	9,09	8,76	11,24	11,42	10,54
Japonya	15,18	13,91	12,36	10,46	11,38
Gelişmekte Olan Ülkeler					
Brezilya	0,56	0,70	0,82	0,96	1,11
Çin	1,61	1,76	1,90	2,28	3,30
Endonezya	0,10	0,12	0,13	0,17	0,16
Güney Afrika	0,95	0,97	1,09	1,05	1,00
Türkiye	0,14	0,17	0,18	0,20	0,21

Kaynak: Swiss Re, Sigma No3/2009, World Insurance in 2009, 2008, 2007, 2006, 2005

Türk Sigorta Sektörünün Gelişimi

Türk sigorta sektöründe, özellikle Avrupa Birliği ile sektörel düzeyde uyum sağlama sürecinde gündeme gelen liberalleşme çalışmaları 1980'lerin sonlarında yoğunlaşmıştır (Yolcu, 2009, 65). 1980'li yıllarda esen liberalizasyon akımı doğrultusunda sektör rekabete açılmış ve aşamalı olarak Hazine Müsteşarlığınca yeni şirketlerin kurulmasına izin verilmesiyle birlikte yerli ve yabancı şirketlerin sayısında büyük artış olmuştur. Ancak sektöre yeni şirket girişlerinin ve 1990 yılından itibaren de tarifelerin serbest bırakılması, şirketlerin mevcut pastayı büyütme için önem arz eden yeni ürünler geliştirmek yerine mevcut sigortalarda aşırı fiyat indirimleri ve hatta zorunlu tarife fiyatlarından yasal olmayan indirimler yapması gibi haksız rekabet şekillerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Atalay, 2004, 26). Son yıllarda Türkiye'de sigortacılık sektöründeki potansiyeli değerlendiren yabancı sermayenin sektöre olan ilgisi giderek artmıştır. Özellikle kendi ülkelerindeki pazar payları yüksek olan şirketler, ülkelerinde sigortalılık oranının yüzde yüze ulaşması ve pazarı geliştirme potansiyelinin tükenmesi sonucu ülkemize yönelmişlerdir. Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde % 9,38 ile küresel prim üretiminde ilk sırada yer alan İngiltere'de yaklaşık olarak 54.000 kişiye bir sigorta şirketi düşerken, % 6,54'lük prim üretimi ile küresel prim üretiminde ikinci sırada yer alan Fransa'da ise yaklaşık olarak 140.000 kişiye bir sigorta şirketi düşmektedir. Türkiye'de ise yaklaşık olarak 1.200.000 kişiye bir sigorta şirketi düşmektedir. Ülkemizde sigortalılık oranının hemen her dalda düşük olması, yabancı sermayeye büyüme potansiyeli vadeden bir unsur olurken, diğer yandan AB'ye uyum süreci içerisinde standartların belirlenmesi yabancı sermayeyi cezbeden diğer unsurlar olarak görülmektedir. Türk sigorta sektöründe sermayenin yaklaşık % 63'ü, toplam pazar payının ise % 59'u yabancı sermayeye ait bulunmaktadır. Dünyada 2008 yılında başlayan küresel kriz, ABD'deki ve dünyadaki sigorta şirketlerinin iflas durumuna gelmesine sebep olurken, Türk sigorta şirketleri, yatırımlarını riskli alanlara yapmadıkları, devlet tahvili ve hazine bonosuna yöneldikleri ve sektörde finans sigortası uygulaması yaygın olmadığı için krizin etkileri sınırlı kalmıştır. Türk sigorta sektörü 2008 yılında toplam 8.8 milyar dolarlık prim hacmine ulaşmış, aynı yıl kişi başına prim üretimi ortalama 120 dolar olmuştur. Türk sigorta sektöründe 16.000'e yakın kişi istihdam edilmekte olup sektörün GSYİH içindeki payı % 1,2'dir (Akın, 2010, 174).

Türk Sigorta Sektörünün Varlık Toplamı ve Finans Sektörü İçerisindeki Payı

Gelişmiş ülkelerde bireysel tasarrufları toplama açısından önemli işlevleri bulunan ve mali piyasalara fon aktaran en önemli kurumsal yatırımcılar olan sigorta şirketleri, gelişmekte olan ülkelerde fon yaratma işlevini yerine getirememekte ve doğal olarak mali piyasalarda etkin rol oynayamamaktadırlar. Gelişmekte olan ülkelerde sigortacılık sektörü, gelişmiş ülkelerin aksine finans sektörü içerisinde çok küçük bir paya sahiptir. Türk finans piyasasında da, diğer gelişmekte olan ülkelerin finans piyasalarında olduğu gibi, bireysel tasarrufların toplanması ve mali piyasalara aktarılmasında bankacılık sistemi ağırlıklı bir rol oynamaktadır. Türk finans sektörünün varlık toplamı 2009 yılı sonu itibarıyla bir önceki yıla göre % 12 oranında artarak 1.047,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam GSYİH'nin % 109,9'una karşılık gelmektedir. Bankacılık sektörü finansal sektör içinde % 80'e varan payını korumuş ve geçen yıl sonuna göre % 13,8 büyümüştür. Sigorta sektörünün Türk finans sektörü içerisindeki payı % 3,2'dir. Sigorta sektörü 2004 yılından 2009 yılına kadar yaklaşık olarak % 239 büyüme göstermiştir. Sigorta sektöründeki varlıkların GSYİH'ya oranı 2004 yılında % 1,89 iken 2006 yılında % 2,37'ye, 2007 yılında % 2,46'ya, 2007 yılında % 2,77'ye ve 2008 yılında % 2,94'e yükselmiştir (Hazine Müsteşarlığı, 2009, 3). Tablo 7'de Türk finans sektörünün aktif büyüklüğü yıllar itibarıyla (2004-2009) gösterilmiştir.

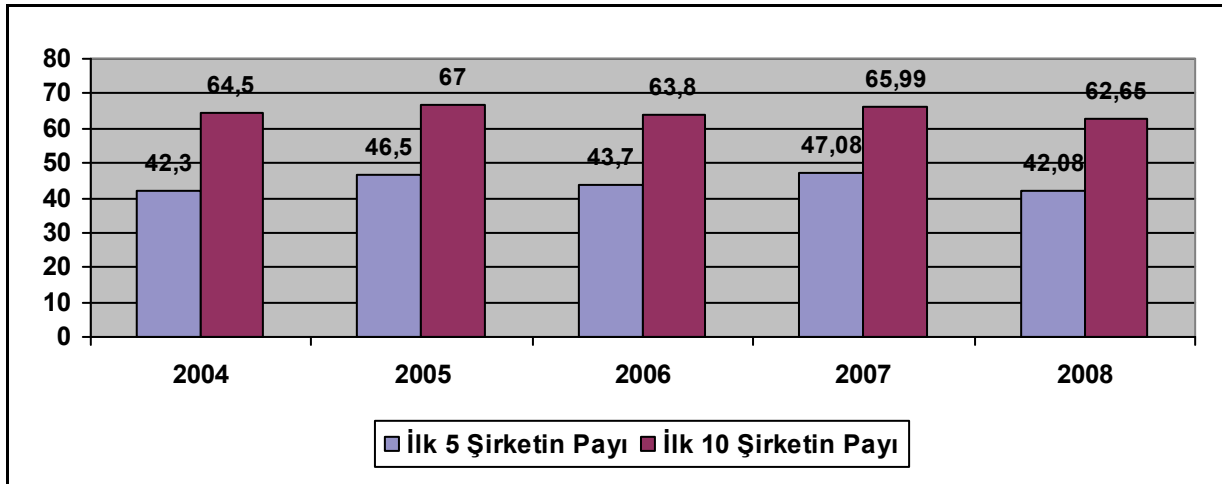
Tablo 7 : Türk Finans Sektörünün Aktif Büyüklüğü (Milyar TL)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	% Dağ.2009
TCMB	74.7	90.1	104.4	106.6	113.5	110.0	10.5
Bankalar	306.4	406.9	499.7	581.6	732.5	834.0	79.6
Sigorta, Emeklilik Şirketleri	9.8	14.4	17.4	22.1	26.5	33.3	3.2
Menkul Kıymet Yatırım Fonları	24.4	29.4	22	26.4	24	29.6	2.8
Finansal Kiralama Şirketleri	6.7	6.1	10	13.7	17.1	14.6	1.4
Faktöring Şirketleri	4.1	5.3	6.3	7.4	7.8	10.4	1.0
Menkul Kıymet Aracı Kurumları	1.0	2.6	2.7	3.8	4.2	5.2	0.5
Tüketici Finans Şirketleri	1.5	2.5	3.4	3.9	4.7	4.5	0.4
Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	1.4	2.2	2.5	4.1	4.3	4.7	0.4
Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları	0.3	0.5	0.5	0.7	0.6	0.7	0.1
Varlık Yönetim Şirketleri	-	-	-	0.2	0.4	0.4	0.0
Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları	0.1	0.1	0.1	0.2	0.1	0.2	0.0
Toplam	430.4	560.1	669.0	770.8	935.6	1.047.6	100.0

Kaynak : BDDK, Finansal Piyasalar Raporu, Aralık 2009, s.32.

Türk Sigorta Sektöründe Yoğunlaşma

Türk sigorta sektöründe aktif büyüklüğü yoğunlaşması 2004 yılında ilk 5 şirket için % 42,3 , ilk on şirket için ise % 64,5 olarak gerçekleşmiştir. Sektörde, aktif büyüklüğüne göre yoğunlaşma göstergeleri incelendiğinde, 2008 yılında yoğunlaşmanın 2007 yılına göre azaldığı görülmektedir. Grafik 2’de Türk sigorta sektöründe aktif büyüklüğü yoğunlaşması gösterilmektedir.

Grafik 2 : Türk Sigorta Sektöründe Yoğunlaşma (%)

Kaynak :Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurumu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor -2008, s.8.

Türk Sigorta Sektöründe Şirket Sayısı ve İstihdam Kapasitesi

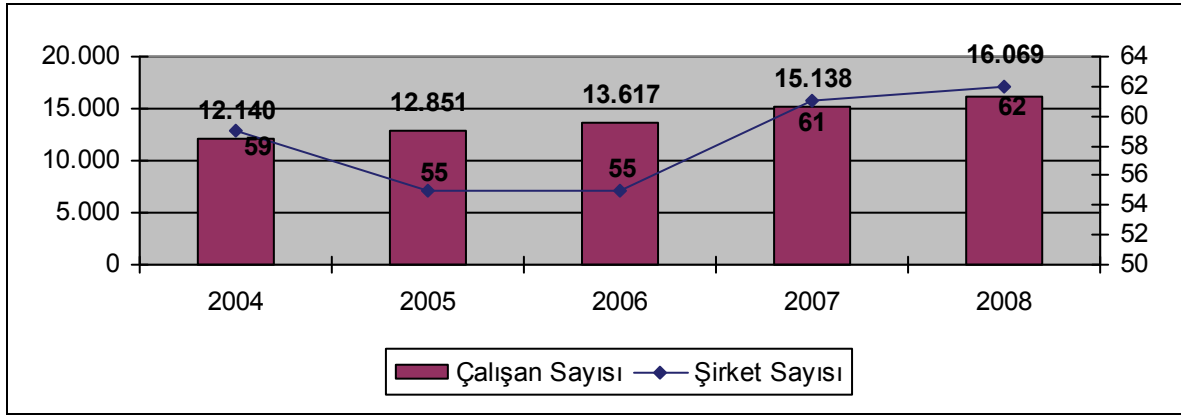
Türk sigorta sektöründe 2004 yılında toplam 59 şirket faaliyet göstermiştir. Toplam şirket sayısı 2005 yılında 55’ine inerken 2007 yılında 61’e ve 2008 yılında 62’ye ulaşmıştır. Türkiye’de sigorta potansiyelinin yüksek olması, sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörünün son yıllarda gösterdiği hızlı gelişmeler yabancı yatırımcıları Türk sigortacılık piyasasına yöneltmektedir. Kendi ülkelerinde sigortalılık oranı üst sınırına yaklaşmış olan yabancı yatırımcıların gelişmekte olan ülkelerde yatırım yapmaya yönelmesi sonucunda ülkemiz sigortacılık sektöründe 2006 yılında başlayan

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sigortacılık sektörü: türk sigorta sektörü üzerine bir değerlendirme

hareketlenme 2007 ve 2008 yıllarında da devam etmiştir (Hazine Müsteşarlığı, 2009, 5). 2004 yılında sektördeki şirketlerin 16'sı yabancı sermayeli sigorta şirketlerinden oluşmakta iken bu sayı, 2005 yılında 20'ye, 2006 yılında 24'e, 2007 yılında 35'e ve 2008 yılında 41'e ulaşmıştır.

2004 yılı itibariyle sektör 12.140 kişiyi istihdam etmiş olup bu rakam 2008 yılı sonu itibariyle 16.069'a ulaşmıştır. Şirketlerde çalışan 16.069 personelle birlikte acente, broker ve eksper olarak çalışanlar da dikkate alındığında, sigortacılık sektörünün 50 binden fazla kişiye istihdam sağladığı ortaya çıkmaktadır (Hazine Müsteşarlığı, 2009, 6). Grafik 3'te Türk sigorta sektöründe şirket sayısı ve istihdam kapasitesi gösterilmektedir.

Grafik 3 : Türk Sigorta Sektöründe Şirket Sayısı ve İstihdam Kapasitesi

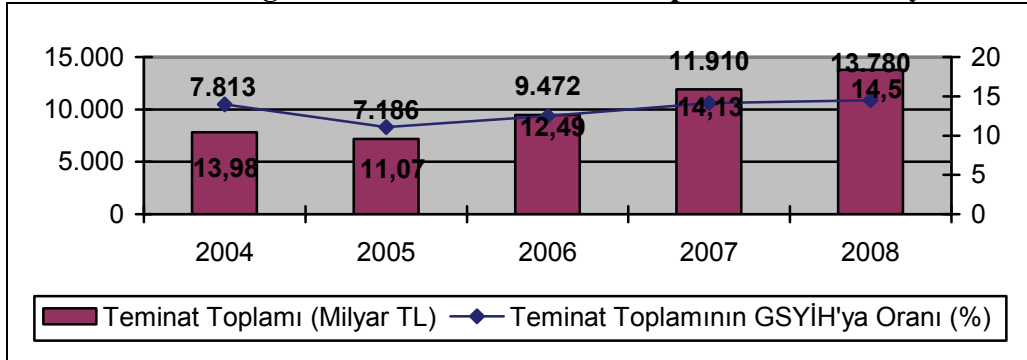

Kaynak :Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurumu, **Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor -2008**, s.5.

Türk Sigorta Sektöründe Teminat Toplamı

Sigortacılık sektörünün ülke ekonomileri için önemini gösteren kriterlerden biri verilen teminat tutarıdır. 2008 yılında ülkemizde sigorta şirketleri tarafından toplam 13.780 milyar TL teminat verilmiştir. Bu tutar GSYİH'nin yaklaşık 15 katıdır ve sigortacılık sektörünün ülkemiz ekonomisi için ne kadar önem arz ettiğini göstermektedir (Hazine Müsteşarlığı, 2009, i). Teminat toplamının GSYİH'ya oranına bakıldığında 2004 yılında % 13,98 olan oranın 2008 yılında % 14,50'ye ulaştığı görülmektedir. Grafik 4'te Türk sigorta sektöründe teminat toplamı ve GSYİH'ya oranı gösterilmektedir.

Grafik 4 : Türk Sigorta Sektöründe Teminat Toplamı ve GSYİH'ya Oranı

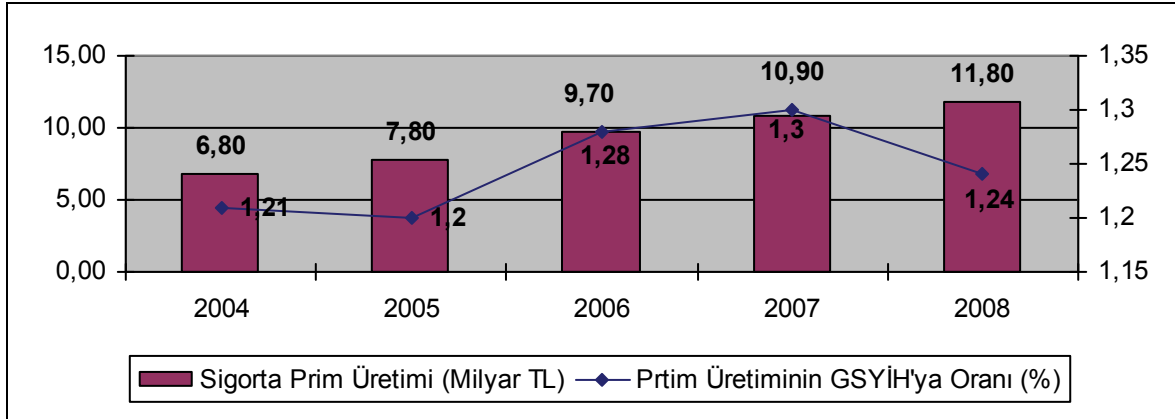

Kaynak :Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurumu, **Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor -2008**, s.3.

Türk Sigorta Sektöründe Prim Üretimi

Türk sigorta sektöründe 2004 yılında 6,8 milyar TL olan prim üretiminin yıllar itibariyle sürekli ve düzenli olarak arttığı görülmektedir. Prim üretimi 2005 yılında 7,8 milyar TL'ye, 2006 yılında 9,7 milyar TL'ye, 2007 yılında 10,9 milyar TL'ye ve 2008 yılında ise 11,8 milyar TL'ye ulaşmıştır. Türk sigorta sektörü 2008 yılında 88 ülke içerisinde prim üretiminin GSYİH'ya oranına göre 76'ncı sırada yer almıştır. Grafik 5'te Türk sigorta sektöründe prim üretimi ve GSYİH'ya oranı gösterilmektedir.

Grafik 5 : Türk Sigorta Sektöründe Prim Üretimi ve GSYİH'ya Oranı

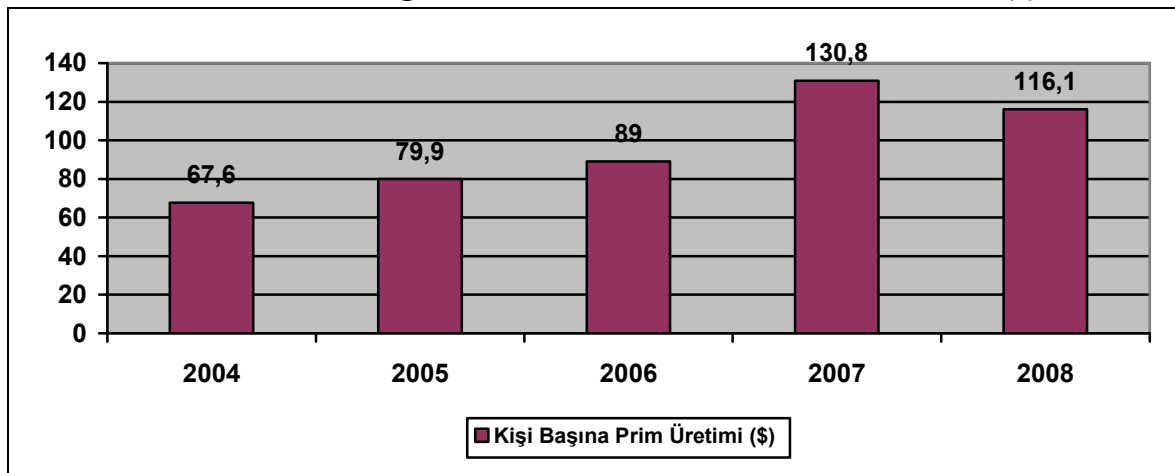

Kaynak :Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurumu, **Türkiye'de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor -2008**, s.3.

Türk Sigorta Sektöründe Kişi Başına Prim Üretimi

Sigorta yoğunluğu olarak da ifade edilen kişi başına düşen prim miktarı, sigorta sektörünün bir ekonomi içerisindeki gelişimini yansıtır. Yoğunluk, ülkeler arasında karşılaştırma yapılmasına olanak sağlar (Akpınar, Demirbilek ve Işıl, 2009, 5). Türk sigorta sektöründe kişi başına prim üretimi 2004 yılında 67,6 dolar iken, 2008 yılında 116,1 dolara kadar yükselmiştir. Türk sigorta sektörü 2008 yılında kişi başına prim üretiminde bir önceki yıla göre 65'inci sıraya yükselmiştir. Kişi başı prim üretiminde Avrupa ülkeleri arasında bir değerlendirme yapıldığında ise Türkiye 35 ülke arasında 34'üncü sırada kendine yer bulmaktadır.

Grafik 6 : Türk Sigorta Sektöründe Kişi Başına Prim Üretimi (\$)

Kaynak :Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurumu, **Türkiye'de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor -2008**, s.3.

Sonuç

Dünya sigortacılık piyasası, 1980 yılından beri ilk defa reel bazda % 2 düşüş göstererek, 2008 yılında toplam 4.269 milyar ABD doları tutarında prim üretimi gerçekleştirmiştir. Toplam prim üretiminin % 88'ini gelişmiş ülkeler, % 12'sini ise gelişmekte olan ülkeler gerçekleştirmiştir. 27 üyeli Avrupa Birliği'nin sigorta sektörünün prim üretimi 2008 yılında küresel finansal krizin etkisiyle dolar bazında % 6,7 düşüş göstermiştir. Türk sigorta sektörü, 2008 yılında dünya prim üretiminde binde 21 payla 88 ülke arasında 36. sırada, prim üretiminin GSYİH'ya oranına göre yapılan sıralamada 76. sırada, kişi başına prim üretiminde 65. sırada yer almıştır.

2008 yılında başlayan ve merkez üssünü finans sektörünün oluşturduğu küresel finansal kriz ABD'deki ve dünyadaki sigorta şirketlerinin iflas durumuna gelmesine sebep olurken, Türk sigorta şirketleri, yatırımlarını riskli alanlara yapmadıkları, devlet tahvili ve hazine bonosuna yöneldikleri ve sektörde finans sigortası uygulaması yaygın olmadığı için krizin ülkemiz sigortacılık sektöründeki etkisi sınırlı kalmıştır. Türkiye'de sigortacılık sektörü, 2001 yılında yaşanan finansal krizden sonra sürekli yüksek oranlı büyüme göstermiş olmasına rağmen, küresel finansal kriz ve bunun ekonomiye yansımalarının da etkisiyle 2008 yılının son aylarında küçülme yaşamıştır. Türk Sigorta sektöründe istihdam, krize karşın artmaya devam etmiş, 2007 yılında 15.138 olan sigorta ve reasürans şirketlerindeki toplam istihdam, 2008 yılında 16.069'a, 2009 yılında ise 18.841'e yükselmiştir.

2008 rakamlarına göre dünyada primlerin gayri safi yurtiçi hasılaya (GSYİH) oranı % 7,1 düzeyinde olup bu oran, gelişmiş ülkelerde % 8,8, gelişmekte olan ülkelerde ise % 2,7 seviyesindedir. Belirtilen oranın, Türkiye'de sadece % 1,2 olduğu dikkate alındığında yabancı yatırımcıların Türk sigorta sektörüne yönelik artan ilgisinin nedeni de anlaşılmaktadır. Türk sigorta sektörünün son yıllarda Avrupa'nın en hızlı büyüyen sigorta sektörlerinden biri olması ve ülkemizde sigortalılık oranının hemen her dalda düşük olması yabancı sermayeyi ülkemize yönlendiren ve büyüme potansiyeli vadeden bir unsur olarak gözükmektedir.

Türk sigorta sektörünün Avrupa Birliği'ndeki birçok ülkedeki sigortacılık sektörüne oranla daha az gelişmesinin temel nedenlerinden biri de toplumda yeterli düzeyde sigorta bilincinin yerleşmemiş olmasıdır. Güçlenen sermaye yapısı ile Türk sigorta sektörü; AB'ye uyum süreci içerisinde standartların belirlenmesi, ölçek ekonomilerinden en üst seviyede faydalanılması ve hizmet kalitesini koruyarak ve maliyetleri düşürerek değişik ürünler yaratılması ve toplumda sigorta bilincinin gelişmesi ile beraber tekrar hızlı bir büyüme trendine girebilecek ve finans sektörü içindeki payını artırabilecektir.

Kaynaklar

Akbulak S. ve Akbulak Y. (2004), "Türkiye'de Reel ve Mali Sektör", Beta Yayınevi.

Akın, F. (2010), "Sigortacılık: Türk Sigortacılık Sektörünün AB Ülkeleri Sigortacılık Sektörü İle Karşılaştırılması", 14.Bölüm, Beta Yayınevi.

Akpınar, Ö., Demirbilek İ. ve Işıl G., (2009), "Türk Sigorta Sektöründe Rekabet Gücü ve Yapısal Analiz", Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Yayın No :773.

Atalay, A.U., 2004. "Avrupa Birliği Perspektifiyle Hizmetlerin Serbest Dolaşımı Kapsamında Türk Sigortacılık Sektörünün Değerlendirilmesi", Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Mayıs

Babacan A. (2010) , “Hazine Müsteşarlığı 2010 Mali Bütçe Yılı Sunuş Konuşması”
http://www.treasury.gov.tr/irj/go/km/docs/documents/Devlet%20Bakanligi/Konu%C5%9Fma%20ve%20Sunumlar/AB_20091119_butce.doc

Berk N.(2001) , “Sigortacılıkta Fon Yönetimi”, İMKB.

Çetin M. ve Karabay M.E. (2009), “Türk Sigortacılık Sektöründe Ölçek Ekonomileri Üzerine Bir Çalışma, Ölçek Ekonomilerinin Rekabet Gücüne Etkisi”, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Yayın No :773.

DPT, 2010 “Yılı Programı”, www.dpt.gov.tr , (15.05.2010).

DPT, 2009. “Uluslararası Ekonomik Göstergeler”, www.dpt.gov.tr ,

Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurumu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor -2008, 2009.

Karaer, F. ve Gürlük, S., (2003), “Gelişmekte Olan Ülkelerde Tarım-Çevre-Ekonomi Etkileşimi”, Doğu Üniversitesi Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 2.

Karaman, D. (2010) , “Sigortacılık: Sigorta ve Risk Kavramları, 1.Bölüm”, Beta Yayınevi.

Kandır S.Y. (2009) , “Kurumsal Yatırımcılar, Teori ve Uygulama”, Detay Yayıncılık.

Oksay S. ve Özşar B. (2006) , Avrupa Birliği’nde Sigorta Aracıları, TSRSB Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları -8.

Seyidoğlu, H. (2007), Uluslararası İktisat, Teori, Politika ve Uygulama, Avcıol Basım Yayın.

Swiss Re, Sigma No3/2009, : World Insurance in 2009,2008,2007,2006,2005

TSRSB, www.tsrsb.org.tr , (10.05.2010).

TSRSB, 2008 Yıllık Faaliyet Raporu, www.tsrsb.org.tr, (10.05.2010).

Uğurlu M., “Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu ve Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Uluslararası Finans Sempozyumu, Konuşma metni”
http://www.anadoluhayat.com.tr/news_details.aspx?ParentID=41&ID=171

Ünal, T. (1994), “Sigorta Sektörünün Ekonomik İşlevi ve Fon Yaratma Kapasitesi, İstanbul Ticaret Odası Yayınları”, 1994.

Yolcu H. (2009), “Avrupa Birliği Sürecinde Türk Sigorta Sektörü”, Avcıol Basım Yayın.